

ORTAK DİL BAĞLAMINDA TÜRKİYE VE AZERBAIJAN SAHASI DEYİMLER

*Ahmet ÖKSÜZ**
(*Qafqaz Üniversitesi*)

GİRİŞ

Deyimler bir dilin özelliklerini ve yapısını anlatmanın yanında o milletin adet ve ananelerini, kültürünü, yaşayış tarzını ve mensuplarının hayata bakış tarzını da yansıtır. Bu anlamda deyimlerin kullanımında o deyim hangi dile ait olduğunu, o dilin özelliklerini, o milletin kültürünü tanımada ve bilmede önemli ipuçları vermektedir.

Deyimler, kelimeler; kültür unsurlarının zaman içindeki taşıyıcıları olan dilin malzemeleridir.

Ayrı ayrı diller nasıl ki, ayrı ayrı kültürlere ve buna paralel olarak da ayrı ayrı milletlere işaret ediyorsa, kelimeler ve bu kelimelerin kullanılış tarzları da, bir kültür bütününe temelini teşkil eden ufak parçaları meydana getirir. Kelimelerin yanyana gelişi, her kültürün, dolayısı ile her milletin kendi düşünce sistemine yani mantığına, kendi zevkine göredir. Kelimelerin yan yana gelişinde o milletin duygu ve düşünceleri, mantığı, ifade zevki, tecrübeleri vs. Bulunur. Bir dilde kelimeler kültür bütünlüğünü meydana getiren özelliklere sahip olduğunu söyleyebiliriz. İşte deyimler de kelime gruplarının içinde yer alıp, şekil ve anlam olarak kelime gruplarının özel bir kullanımından ibarettir.¹

Deyimler evrensel nitelik taşımaktadır. Türkiye Türkçesi'nde ve Azerbaycan Türkçesi'nde veya dünya dillerinde aynı konularda söylenmiş birbirine benzer birçok deyimler vardır.

Deyimlerde uluslararası bir ortaklık niteliği gösteren örnekler çoktur. Bugünkü batı dillerinden toplanmış yeni deyim sözlüklerinde de Türkçe'den çevrilmiş sanılacak kadar bizimkilere benzeyenler vardır. Bu da deyimlerin uluslararası ilişkilerden, örneğin; alışveriş, komşuluk, büyük göçler ve özellikle kültür üstünlüğünden esinlenme gibi nedenlerle doğan kaynaşma ve benzeşmenin doğal bir sonucu olsa gerektir. Bu gibi ilişkilerle yakınlaşan ulusların dillerinde atasözlerinin benzerliği de ayrıca göze batar.²

Deyimlerde de atasözlerinde olduğu gibi kelimenin yerleri değiştirilemez, yerine bir başka kelime konamaz. Deyimler de atasözleri gibi kalıplaşmış

* oksuz_ahmet@yahoo.com , Qafqaz Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

¹ Ahmet Doğan, *Açıklamalarıyla ve Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ya. No. 145, 3. Baskı, Ankara, 1996, s. 7

² E. Kemal Eyüboğlu, *On üçüncü yüzyıldan günümüze kadar Şiirde ve Halk dilinde Atasözleri ve Deyimler-(Tabirler)*, İstanbul, 1975, s. V

sözlerdir. Bir deyimın yerine – aynı anlamda olsa da- başka sözcük konulamaz ve deyimın sözdizimi bozulamaz.³

Ancak, gerek Türkiye Türkçesi'nde gerekse Azerbaycan Türkçesi'nde deyimlerin kullanımı az da olsa bölgelere göre değişiklik göstermektedir.

Tepesi atmak (beyni atmak)

Fena gözle bakmak(kötü gözle bakmak)

Sütü bozuk (mayası bozuk)

Avuç açmak (el açmak) gibi deyimlerde geçen bazı sözcüklerin değişik olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu değişiklik deyimın temel yapısını bozmaz. Bu da bize deyimlerde kalıplaşmanın yöreden yöreye değişebildiğini göstermektedir.⁴

Deyimler kelimelerle birleşerek etkili bir anlatım gücüne sahip olurlar. Ulusun söz yaratma gücünden doğarlar. Bir küçücük söz dağarcığına koca bir alem sığdırılmıştır. En uçucu kavramlar, en ince hayaller, en güzel benzetmeler, çeşit çeşit mecazlar ve söz ustalıkları mini mini bir deyimın yapı taşları arasında parlar.

Uzun konuşmayı sevmeyen, bir kaç sözle bütün gayesini belirtmeyi hüner sayan bir milletin, şüphesiz ki, dilde en büyük hazinesi, iki- üç kelime ile dünyalar anlatan deyimleridir. Tarihi binlerce yıla uzanan bir milletin, duygu, düşünce ve hayal imbiğinden süzüle süzüle, derin ve gizli manalar kazanıp, bugünlere ulaşan, dil hazinemizin incilerini, sadece birkaç kişi değil, bu milletin bütün fertlerinin öğrenip kullanması, milli kültüre yapılacak en önemli hizmetlerden biridir.⁵

Deyimler atasözleri gibi bir hüküm, bir yargı bildirmezler. Az sözle çok geniş bir anlatıma sahip olarak mecaz anlamda kullanılırlar.

Esas karakteri (bir hal ifade etmek)tir. Bunlarda darbimeselerde olduğu gibi hüküm unsuru bulunmaz. Çoğunda da kelimelerin gerçek manalarından başka manalar taşıdıkları görülür.⁶

Çağdaş Azerbaycan edebi dilinde deyimler çok zengin bir üsluba sahiptir. Zengin bir üsluba sahip bu deyimler, derin manalı atasözleri, ibretimiz deyimler, anlamlı ifadeler Azerbaycan Türkçesi'nin son derece zengin olan bedii ve obrazlı kelime hazinesini teşkil etmektedir.⁷

Kalıplaşmış, kısa ve özlü, en az iki sözcükle kurulan, bir kavramı özel bir kalıp içinde hoş bir anlatımla anlatan, gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan sözlerdir. Deyimleri atasözlerinden ayıran en önemli özelliği,

³ Ömer Asım Aksoy, Atasözleri ve Deyimler(*Elkitabı*), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1968, s. 27

⁴ Mehmet Hengirmen, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınları, 2. Basım, Ankara, 1997, s. 416

⁵ Hüseyin Adıgüzel, *Açıklamalı- örneklili Türkçe Deyim Hazinesimiz*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1990, Önsöz

⁶ *Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü, Araştırma –İnceleme Dizisi Türk Atasözleri Ve Deyimleri-I*, MEB Yayınları, İstanbul, 1992, s. VII

⁷ Afad Qurbanov, *Müasir Azerbaycan Edebi Dili*, Cild I, Nurlan Neşriyyat, Bakı, 2003, s. 380

atasözlerinin genel kural niteliğinde, deyimlerin ise özel bir anlatım kalıbında olmalarıdır.⁸

Aynı gruba yani Oğuz grubu Türk dillerine dahil olan Türkiye Türkçesi'nin ve Azerbaycan Türkçesi'nin mukayeseli şekilde öğrenilmesinin ehemmiyeti büyüktür.

Öyle ki, bu Türkçelerin aynı gruba dahil olmasına bakmayarak aralarında bazı farklar da mevcuttur. Bu farklar en çok sesbilimsel seviyesinde görülür.

Gerek Türkiye Türkçesi'nde gerekse Azerbaycan Türkçesi'nde kullanılan deyimleri incelerken 23 konu başlığı belirledik. Her iki Türkçe'de de bu konularda kullanılmış deyimlere bakarak karşılaştırma imkanımız oldu. Konu başlıklarını belirlediğimiz bu deyimlerin Türkiye Türkçesi'nde anlamlarını yazarken Azerbaycan Türkçesi'nde sadece karşılığını vermekle yetindik. Bu makaleyi hazırlarken özellikle E. Kemal Eyüboğlu'nun *on üçüncü yüzyıldan günümüze kadar Şiirde ve Halk dilinde Atasözleri ve Deyimler - Deyimler(Tabirler)* kitabından, Azerbaycan Türkçesi'nde ise M. İ. Hekimov'un *Halkımızın Deyimleri Ve Duyumları* adlı eserinden istifade edilmiştir.

1-Aşkla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Abayı yakmak: Aşık olmak, çok sevmek tutulmak	Könül vermek
Aşık olmak: Tutulmak, bağlanmak	Aşiq olmaq
Bir bakışta vurulmak: Görür görmez aşık olmak	İlk baxışda vurulmaq
Gönül düşürmek: Aşık olmak	Bir könüldən min könyələ vurulmaq

2-Alay ve Eğlenmeyle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Tefe koymak: Alay etmek	Lağa qoymaq
Akıldan yana züğürt olmak: Akılsız olmak	Ağıl əlindən kefdə olmaq
Dalga geçmek: Umursamamak, alay etmek	Ələ salmaq

3-Duayla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Allah ömürler versin: Çok yaşa	Allah ömür versin
Bereket versin: Allah artırsın, bol kazançlar versin	Allah bazar versin
Allah akıl versin: Yapılan bir işi beğenmeme.	Allah ağıl versin

⁸ Türkhan(Ediskun), Aysan, *Konuşan Deyimler ve Atasözleri*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1974, .5

Bin şükür: Çok şükür	Min şükür
-----------------------------	------------------

4-Bedduayla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Ziftin pekini ye: Yemek yerine zehir zikkim yesin, ölsün, gebersin.	Zəhər yeyəsən
Zehir zikkim olsun: Yediğin şifa yerine dert getirsin, sana yaramasın.	Yediğin haram olsun
Lanet olsun: Allahın gazabı üstüne olsun diye beddua etmek	Allah lənət eləsin
Adı batmak: Kahrolsun, gebersin	Adı batmaq

5-Küfür ve Hakaretle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Ceddine okumak: Soyuna sövmek	Əb-əcdadına söymək
Ayran budalası: Aptal, ahmak	Başdan xarab
Ahık: Beceriksiz, şaşkın aptal	Gicbəsər

6-Sırla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Ağzından kaçırma: Kendisine verilen bir sırrı istenmeden söylemek	Ağzından qaçırmaq
Sır küpü olmak: Kendisine verilen sırrı her şartta saklamasını bilen	Sirr dağarcığı olmaq
Dilinin altında bir şey saklamak: Bir sırrı saklamak	Dilini sürümək / Ağzını sürümək
Ağzında bakla ıslanmamak: Duyduğu bir şeyi hemen başkasına söylemek	Ağzında su ılnmamaq
Ağzı sıkı olmak: Kendine verilen sırrarı saklamasını bilmek. Ketum olmak	Ağzı bütöv/ Ağzı bərk olmaq

7-Dalavereci, Hiylekarlıkla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Dekbaz: Hileci	Fırıldaq
Dolma yutmak: Yalan ve hilyeye kanmak	Qarmağa keçmək / Tora düşmək
Göz bağı: Dalavereci, düzenbaz, hilekar	Gözbağlıca
Göz boyamak: Aldatmak, gösteriş yapmak	Gözdən pərdə asmaq

8-Sağlıkla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
------------------	---------------------

Üstünüze iyilik sağlık: Hastalıkla ilgili konuşurken söylenir	Üstüne sağlıq
Demir gibi olmak: Sağlam ve sıhhatte olmak	Buz baltası kimi
Turp gibi olmak: Sağlam olmak, hasta olmamak	Turp kimi olmaq/ Top kimi olmaq

9-Korku ve Heyecanla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Ödü kopmak: Çok korkmak	Ürəyi qopmaq
Aklı başından gitmek: Çok korkmak. Şaşırmaq. Ne yapacağını bilmez duruma gelmek	Ürəyi düşmək:
Alı al moru mor olmak: Heyecan, korku ve telaştan kıpkırmızı olmak	Rəng alıb rəng vermək / Rəngi-ruhu qaymaq
Beti benzi atmak: Çok korkmak, aşırı derecede heyecanlanmak	Rəngi ruhu qaçmaq / Ölü rənginə düşmək
Buz gibi donup kalmak: Öfke, şaşkınlık ve korkudan hareketsiz kalmak	Matı-qutu qurumaq

10- Aldatma ve Haksızlıkla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Oyun etmek: Aldatmak, kandırmak	Oyun oynamaq
Zokayı yutmak: Aldatılmak	Teleye düşmək
Numara yapmak: Kandırmaya çalışmak	Fırıldaq gəlmək/nömre gəlmək

11-İyilik ve Yardımsevarlikle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Himaye etmek: Korumak, yardım etmek	Himayə ətmək
Derdine derman olmak: Birinin sıkıntısını gidermek	Dərdinə dərman olmaq
Başının çaresine bakmak: Hiç kimseden yardım ummadan kendi işini yapmak	Başının çarəsini qılmaq
Dert ortağı olmak: Sıkıntıları, acıları paylaşmak, bölüşmek	Dərdinə şəriik olmaq
Eli açık olmak: Yardım sever, muhtaçlara yardımcı olmak	Eli açıq olmaq

12-Ümitle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Umudun suya düşmesi: Beklediği ümit ettiği şeyin sona ermesi	Ümidlərin puç olması

Güvendiği dağlara kar yağmak: Güveni sarsılmak	Güvəndiyi dağlara qar yağmaq
Ümidi boşa çıkmamak: Beklediğini, umduğunu bulmak	Ümidi boşa çıxmamaq
Bel bağlamak: Umut beslemek	Bel bağlamak

13-Fakirlikle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Dikili ağacı olmamak: Malı mülkü olmamak	Bir hesir, bir memmednesir
Açlıktan nefesi kokmak: İyice yoksullaşmak, çok yoksul durumda olmak	Acımdan yerinden günorta durmaq
Meteliğe kurşun sıkılmak: Beş parasız olmak	Qəpiyə güllə atmaq

14- Sevinmeyle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Deli divane olmak: Çok sevinmek, sevincinden ne yapacağını bilmemek	Dəli divanə olmaq
Bayram etmek: Çok sevinmek, mutlu olmak	Bayram etmək
Bayram havası: Sevinçli ve neşe dolu zaman	Bayram havası
Gözlerinin içi gülmek: Çok sevinmek	Gözləri gülmək

15-Öfke ve Sinirlenmeyle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Zıvanadan çıkmak: Çok öfkelenmek	Özündən çıxmaq
Ağzını açıp gözünü yummak: Çok öfkelenmek, ağzına geleni düşünmeden söylemek	Ağzını açıb gözünü yummaq/ Dişinin dibindən çıxanı demək
Ateş püskürmek: Çok fazla kızmak, aşırı derecede sinirlenmek	Ağzımdan od tökülmək
Damarına basmak: Birisini kızdıracak bir şey yapmak yada söylemek	Yaralı yerinə toxunmaq
Deli etmek: Çok sinirlendirmek, kızdırmak	Gic etmək

16-Ölümlle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Defterini dürmek: Öldürmek, ortadan kaldırmak	Dərisinə saman təpmək
Can vermek: Ölmek	Can vermek
Canını cehenneme göndermek: Öldürmek	Cəhənnəmə vasil olmaq
Vadesi gelmek: Ömrünün sonuna gelmek	Vadesi geldi
Boyu devrilme: Ölmek	Gərdanı ovulmaq

17-Sabırla İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Vidin kalesi gibi metin olmak: Dayanıklı ve sabırlı olmak	Dağ kimi vüqarlı olmaq
Baklayı ağzından çıkarmak: Söylemek istemediği bir şeyi sonunda sabredemeyip söylemek	Ağzından qaçırmaq
Bardağı taşıran son damla: Sabrı sona erdiren son davranış, son söz	Səbir kasası dolmaq
Bıçağı kemiğe dayanmak: Sabrın sonuna gelmesi	Bıçaq sümüyə direnmək

18-Üzüntü ve Kederlenmeyle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
İçi kan ağlamak: Belli etmeden çok üzülme, sıkılmak	İçində çəkmək
Bağrı yanık: Üzgün, üzüntülü, sıkıntılı yürek	Qəlbi yaralı
Yüreği cız etmek: Üzülme	Ürəyinin başına od düşmək

19-Vücut Özelliğiyle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
İri kıyım: İri yapılı, cüsseli	Yekeper
Ufacık tefecik: Zayıf çelimsiz	Cılız
Yağ tulumu: Şişman, iri yarı.	Motal kimi
Boylu postlu olmak: Uzun boylu, endamlı, güçlü kuvvetli olmak	Boylu- buxunlu
Çam yarması: İri yarı, iri gövdeli	Ağ div

20-İşle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Bir baltaya sap olmak: İş gücü sahibi olmak	Bir işin qulpundan yapışmaq
Arap saçına dönmek: İçinden çıkılmaz, karmakarışık bir duruma gelmek	Dolaşığa düşmək/İşlər kələf kimi dolaşmaq
Başını kaşiyacak vakti olmamak: Çok meşgul olmak, boş zamanı olmamak	Başını qaşımğa vaxtı olmamaq
Dikiş tutturamamak: Bir işte tutunamamak, başarılı olamamak	Qərar tutmamak, / Tikiş tutmamaq

21- Dille İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi

Dil yarası: Kötü sözün insan yarasında bıraktığı üzüntü	Söz yarası
Dili açılmak: Konuşmaya başlamak	Dili açılmaq
Ağzından bal akmak: Herkes tarafından zevkle dinlenebilir şekilde güzel konuşmak.	Ağzından bal tökülme/ Ağzından dür tökülme/ Ağzında qızıl xırdalamak.
Bülbül kesilmek: Aralıksız biteviye konuşmak	Dil –dil ötmək
Bülbülün çektiği dili belası: İnsanın başına çok konuşmaktan belalar gelir	Dilinin belasına düşme/ Dilim dilim olasan dilim

22- Düğün, Nişan ve Evlilikle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Baş göz etmek: Evlendirmek.	Baş ayaq etmək/ Əl-ayağını haqlamaq/Çıdarlamaq
Başını bağlamak: Evlendirmek	Ayağını bağlamaq
Ev bark edinmek: Evlenip yuva sahibi olmak	Arvad- uşaq yiyəsi olmaq/ Ev- eşik yiyəsi olmaq
Evde kalmak: Evlenmemek	Evdə qalmaq
Kısmeti çıkmak: Evlenmek için bir talibin olması	Bəxti açılmaq

23- İlimle İlgili

Türkiye Türkçesi	Azerbaycan Türkçesi
Dirsek çürütme: Uzun yıllar tahsil yapmak	Yanıni stola sürtmək
Əti senin kemiği benim: Tahsil ve terbiye için ne gerekiyorsa yapılması istemek	Əti sənin, sümüyü mənim
Mektep medrese görmək: Okumuş, kültürlü insan olmak	Savadlı
Fikir işçisi: Hayatını kalemle kazanan	Çörəyi qələmdan çıxan

Sonuç ve Değerlendirme

Deyimler her iki Türkçe'ye de zenginlik katan bir söz birleşmeleridir. Türkçe'yi kullanmada, duygu ve düşünceleri ifade etmede sık sık deyimlerden yararlanır. Bir dildeki deyim sayısı, o dilin zenginliğinde ve o dilde kullanımı önemli bir yer tutmaktadır.

Genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkili kılan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış sözlere deyim denir. Bir dilin ortaya çıkışından itibaren kullanılmaya başlayan deyimler, ifadeyi zenginleştirmede, dili zengin kılmada ve dilde kelime artımında önemli rol oynamaktadır. Deyimler de atasözleri gibi mecazi anlamda kullanılan söz birleşmeleridir. Deyimler bir yargı veya bir hüküm bildirmezler; atasözleri gibi nasihat içermezler. Deyimler de atasözleri gibi anonimdir.

Ortak dil bağlamında her iki Türkçe arasında yapmış olduğumuz karşılaştırmada şu bulgulara ulaştık:

- 1- Her iki Türkçe'de de deyimlerin fonksiyonu aynıdır.
- 2- Gerek Azerbaycan Türkçesi'nde gerekse Türkiye Türkçesi'nde kullanılan atasözlerin ve deyimlerin birçokları aynı sözlerle kullanılmaktadır.
- 3- Yirmi üç konu başlığında toplam 98 deyim karşılaştırdık, 35 deyim aynı kelimelerle ifade edilmektedir.
- 4- Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesi arasında sözlük farkından daha ziyade sesbilimsel yönünden farklılık vardır.

Teknolojinin adeta dünyayı bir köy haline getirip bilgi akışının çok hızlandığı günümüzde, iki Türkçe'nin de birbirinden daha da etkilenmemesi mümkün değildir. Bu hususun da ortak dile önemli katkıları olacaktır.

Aynı kültürü paylaşan, aynı adet ve aneleri yaşayan, aynı dil grubunda yer alan Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi, ortak dilin oluşmasında, iki ülke halklarının birbirlerini anlamasında çok da yabancılik çekmeyeceklerini göstermektedir.

KAYNAKÇA

1. Aksoy, Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler(*Elkitabı*), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1968. 183 sayfa
2. Adıgüzel Hüseyin, *Açıklamalı- örnekli Türkçe Deyim Hazinemiz*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1990. 136 sayfa
3. *Milli Kütüphane Genel Müdürlüğü, Araştırma –İnceleme Dizisi Türk Atasözleri Ve Deyimleri-I*, MEB Yayınları, İstanbul, 1992. 143 sayfa
4. Türkhan(Ediskun), Aysan, *Konuşan Deyimler ve Atasözleri*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1974. 286 sayfa
5. Doğan, Ahmet, *Açıklamalarıyla ve Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, yayın no: 145, 3. Baskı, Ankara, 1996. 399 sayfa
6. Qurbanov Afad, *Müasir Azerbaycan Edebi Dili*, Cild I, Nurlan Neşriyyat, Bakı, 2003. 450 sayfa

7. Hengirmen, Mehmet, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınları, 2. Basım, Ankara, 1997. 620 sayfa
8. Eyüboğlu E. Kemal, on üçüncü yüzyıldan günümüze kadar Şiirde ve Halk dilinde Atasözleri ve Deyimler-(Tabirler) , İstanbul, 1975. 329 sayfa
9. Hekimov, M. İ. Halkımızın Deyimleri Ve Duyumları, Maarif Neşriyatı, Bakü, 1986. 382 sayfa

Summary

TURKISH AND AZERBAIJANI IDIOMS IN THE COMMON LANGUAGE CONTEXT

Ahmet OKSOZ
(Gafgaz University)

Idioms and proverbs are fixed expressions, the foundations of which were laid by our antecedents. These expressions become fixed in a language after a long period of usage and they give beauty and richness to a language.

These expressions, which are generally used figuratively rather than literally and render a language beautiful and efficient, are called idioms. While they are called 'idioms' in Turkish, various terms are used to name these expressions in Azerbaijani, such as; 'phrasal combinations, idioms, phrasal groups, phrasal compounds, phrasal units.'

Since our predecessors laid the foundations of idioms as well as proverbs, they play a very important role in identifying and promoting a nation's language, culture, customs and traditions. They reflect a nation's culture, history and language aesthetic.

Both Turkish and Azerbaijani share common origins and are very rich in terms of idioms. Idioms give Turkish charm and a communicative power. Nations with a common history, culture, language and a perspective have similar idioms and proverbs. Idioms in Turkish and Azerbaijani are no exceptions. Hundreds of idioms are expressed with nearly the same words in the same meanings in these two languages. Like proverbs, idioms too are fixed and the order of the words can't be changed and the usage of idioms does not differ from one person to another. Most of the idioms are used figuratively although there are some with more or less literal meanings, such as "kimi kimesi yok(with no friends and relatives), Yeri yurdu bellisiz(with no fixed abode), Özü kabahatinden büyük(your excuse is even more outrageous than your crime), iyi gün dostu(the friend on good days only)". Idioms are impossible to translate.

Key words: idioms, culture, common history, the same language group